BUCURII ŞI MIZERII „EGIPTENE”

Nu la Alexandria, ci la Cairo, te simţi cu adevărat în Egipt. Mai întîi, strada este mult mai puţin europenizată. Apoi, clădirile vechi şi monumentele arabe sînt mult mai frumoase şi mai numeroase decît la Alexandria. Şi doar unui neştiutor ca mine. al cărui suflet este obsedat de viziuni simbolic-decorative, oraşul nu-i descoperă decît urmele unei vechi civilizaţii arabe, ca să nu mai vorbim de populaţia băştinaşă, care nu este cîtuşi de puţin egipteană, ci arabă. De asemenea, numai în faţa Piramidelor şi a impunătorului Sfinx am regăsit Egiptul Faraonilor şi al copilăriei mele. Masa lor copleşitoare, izolată în mijlocul nisipurilor - ferită de orice speculaţii moderne - ne mărturiseşte, în goliciunea ei eternă, pasiunea inaccesibilă a acestor mari regi biblici, care s-au gîndit sincer la sufletul lor şi l-au glorificat pentru eternitate.

Nilul m-a decepţionat. E noroios ca şi Dunărea. Şi nici urmă de crocodili. Doar magnificii palmieri, care îl străjuiesc pe-alocuri, refac Egiptul din pozele copilăriei mele. Cît despre muzeul de la Bulac, mumiile sale m-au scîrbit şi restul m-a obosit. Nu-mi place ceea ce poartă o etichetă. Mă grăbii să ies şi mă odihnii în frumoasa grădină Esbe-kieh, unde intrarea costă un piastru.

Mihail, care mă conducea pretutindeni, în orele lui libere, nu-i mulţumit de impresiile mele. Le-ar fi vrut mai literare, mai amănunţite; el se aştepta ca să fac descrieri admirabile, demne de-a fi publicate într-un ziar. Nici el nu mă cunoaşte bine; sînt foarte puţin în stare, ca să-mi transform sentimentele într-un meşteşug aducător de cîştig.

- Asta înseamnă că tu nu eşti artist, mi-a spus Mi-haii Un artist are sentimente, numai ca să le poată exploata în arta sa, devenită meserie, ca oricare alta, cu diferenţa că asta nu se învaţă.

Aşa o fi! Cu atît mai rău. Eu prefer să nu fiu un artist, dacă e vorba să mă străduiesc ca să devin, cu preţul de-a-mi irosi viaţa dacă nu reuşesc. Ştiu din exemplul altora că dacă îţi pui în cap să fii un artist, cu orice preţ, apoi nu trăieşti decît pentru scopul ăsta.

Nu î nu! Îmi iubesc frumoasa viaţă, pentru ea însăşi. Sini fericit că mă aflu în Egipt, că sînt liber, că mănînc în fiecare zi,

dacă îmi dă mîna şi chiar postind, dacă asta îmi surîde, dacă uneori libertatea mi-e mai necesară deeft plinea. (Aş blestema o societate socialistă care m-ar împiedica să trăiesc după cum îmi dictează inima.) Şi apoi, nu-i oare o fericire, să ai prieten pe un Mihail şi un Musa? Ce-mi trebuie mai mult? Puţină sănătate. O,,situaţie”? O cedez celor care şi-au făcut din ea un ţel în viaţă. Cît despre artă, n-o iubesc decît cînd este de mărimea întîi, ca stelele. Ei bine, dacă nu o voi face niciodată, alţii o vor face, iar eu voi gusta-o ca şi cînd aş fi autorul ei. Nu-i oare cinstit ceea ce spun aici *1,*

Musa nu m-a întovărăşit decît rareori în vizitele ne-sfîrşite pe care le-am făcut, ca să văd tot ce-i mai interesant pe-aei. Curios! El este total nesimţitor în faţa frumuseţilor istorice şi monumentale. Nici nu face caz. In schimb, mărinimia naturii acestei ţări îi exaltă sufletul într-un fel aproape religios.

Păcat că acest prieten e ameţit de grijile familiei sale. Acum e înflăcărat de ideea de a se instala la Cairo, ca pa-tron-zugrav şi să-i aducă aci pe toţi ai săi. Toată ziua goneşte în căutarea unei dughene. Aleargă, cu o singură liră în buzunar, trâgînd nădejde la Falconi, care nu se prea grăbeşte să-i dea banii necesari instalaţiilor sale. „Gentilomul” a înţărcat, dealtfel, avansurile pentru asociaţi. Titel şi Sara sînt aproape lefteri. E ceva care nu merge. Un fel de băţ printre rotiţele afacerii cu viitorul lor. Sara se duce zilnic la „comanditarul” ei şi se înapoiază veselă. Cred însă că veselia ei este prefăcută. Am surprins-o în momente de plictiseală istovitoare. Tatăl ei nu-şi dă seama tîe nimic. Nu se gîndeşte decît la viitoarea-i prăvălie. Fiecare cu iluziile sale. Spun „iluzii”, dar nu mă gîndesc la

Falconi, care ar fi în stare să-i părăsească pe toţi, pe ne-aşteptate. Ar fi îngrozitor pentru aceşti bieţi prietni.

Totuşi, fapt e că nu se mai arată atît de generos. De-o săptămînă, de cînd ne aflăm în Cairo, nici Musa, nici eu nu i-am văzut măcar vîrful nasului. Locuieşte la „Continental” unde nu poţi pătrunde cînd vrei. Cît despre noi, locuim în bazarul şi popularul Darb-el-Barabra. Sara şi prietenul ei au acostat, la înapoiere, la hotelul „Port-Said”, dar, după două zile, s-au răzgîndit. Ei se află acum într-o cameră modestă, alături de noi. Plătim doar doi taleri pe lună.

Dar trebuie cîştigaţi aceşti treisprezece franci, plus mîncarea, deşi, pentru moment, avem cu ce face faţă. Tot aşteptînd gestul cel mare a lui Falconi, ne ronţăim slabele economii. El trebuie să facă din Musa „un antreprenor mult apreciat”. Aşa spune Sara...

Mihail e foarte sceptic. îl iubeşte pe Musa, cu care conversează în turceşte; are simpatie şi pentru cei doi îndrăgostiţi, dar ne ia în derîdere planul cu „barul de la Khar-tum”, precum şi întreprinderea noastră de zugrăvit.

- Ai face mai bine, mă sfătuieşte el, să te duci să te angajezi undeva, cît mai ai un şiling în buzunar. Dacă o să rămîi calic, te voi pune la regim de *ful*. Adică *bob* fiert, mîncarea naţională a arabului sărac, adoptat cu entuziasm şi de europeanul şomer, de care se lipseşte, bucuros, cînd are ocazia. Gustul *ful-ului* m-a lecuit de pofta după „libertatea egipteană” fără lire englezeşti.

îl găsesc pe Mihail schimbat, în toate privinţele. Mai întîi, e bolnav, tuşeşte, are febră şi asudă noaptea. E tuberculos, şi o ştie. S-a îmbolnăvit aici, în Egipt. Ca să cîştige bani mulţi, s-a spetit muncind prosteşte. Cîştigă şi-acum, nu mult, ca portar de noapte; ziua, în loc să doarmă, să se odihnească, face pe interpretul. Abia dacă încropeşte cîteva ore de somn, din douăzeci şi patru. îi văd dimineaţa şi după-amiaza, alergînd cu turiştii. Seara, 3a datorie, oboseala îl doboară. Şi totuşi n-a slăbit; chiar s-a îngrăşat..

Sufletul i-a rămas acelaşi: mereu îndrăgostit de frumos, de setea de-& şti. însă brusca dorinţă de cîştig îl sufocă, însă, sufleteşte. Reproşîndu-i, într-o zi, zgîrcenia de-acum şi reamintindu-i viaţa noastră liberă de altădată, Mihail a scos din buzunar un pumn de lire sterline, mi ie-a arătat, cu o privire ce nu i-o cunoşteam şi mi-a spus i

- Libertatea? *la.i~o*!

Sosirea mea aici nu l-a bucurat prea mult. Desigur, e mulţumit că ne aflăm împreună şi cred că mă iubeşte mereu. Dar nu l-am văzut făcînd nici una din micile nebunii de altădată, pentru a sărbători revederea noastră sub acelaşi cer, după o despărţire de opt luni. Mai mult, în fiecare zi se arată terorizat de gîndul că aş putea să-i cad în spate. Adio

„punga comună” din vremea cînd n-avea un pumn de lire sterline!

Nimicnicia sufletului omenesc...

Am găsit de lucru la domnul Wirth, un ceh care a locuit multă vreme în România. Stăpîn binevoitor şi om cumsecade. Toţi muncitorii sînt mulţumiţi de el. Deoarece căldura e tropicală, la prînz îngăduie oamenilor să-şi facă siesta pînă la ora două. O hotărîre omenească, dublată de o socoteală bună. Muncitorul care îşi înghite prînzul la repezeală, între două drumuri, pe un soare arzător şi care se urcă de îndată pe schelă,^cu stomacul plin, nu face decît să caşte ore întregi, abia”se mişcă şi lucrul stă pe loc. Hăituindu-l, nu ajungi la nimic. Domnul Wirth preferă să-l lase să se odihneasc timp de-o oră, să-şi uşureze^ stomacul şi apoi să se apuce de lucru, cu tragere de inimă. Pentru prima oară văd acest sistem. Se pare că rezultatul este excelent. Cu atît mai bine pentru toată lumea şi pentru mine.

Salariile sînt mici. Nu eîştig decît vreo cinci franci pe zi. Vina e a muncitorului arab, care salahor este pentru patru şi chiar trei franci. Insă rareori el este şi un bun muncitor. Şi totuşi, trei sferturi din lucrările de construcţii se execută aici cu mînă indigenă. E şi natural. In Egipt, arabul e acasă la el. încerc să-i devin prieten şi izbutesc cu uşurinţă. Are un caracter bun. Oricît de puţină camaraderie i-ar arăta europeanul, el i-o întoarce înmiit.

Din civilizaţia europeană arabul nu cunoaşte decît stă-pînirea engleză, care nu i-a schimbat nici hrana mizera-bilă, nici cocioaba unde locuieşte şi nu l-a scăpat mai ales de înfiorătorul trahom, care-l orbeşte. Rari sînt indigenii săraci, fără puroi la ochi. Un spectacol înfiorător: toate aceste fiinţe omeneşti care trag mîţa de coadă, bărbaţi şi femei cu copii în braţe, toţi cerşetori sau aproape cerşetori, în rîndul cărora conjunctivita granuloasă face ravagii... In jurul ochilor, roiuri de muşte rareori gonite. Nimeni nu îndrăzneşte să le atingă mîinile. 'Nimeni nu se ocupă de combaterea cît mai eficace, a acestui flagel.

Şantierul nostru este la hotelul „Semiramida”, o construcţie grandioasă pe malul Nilului. De la etajele superioare, priveliştea e măreaţă; muncitorii străini ca mine nu se mai

satură contemplînd întreaga panoramă, înmărmuriţi, uitînd de unealta din rnînă. Hotelul urmînd să se deschidă cît mai curînd, toate felurile de meserii sînt adunate aci; o sută de muncitori care alcătuiesc o gloată prost dirijată şi din care cel puţin o treime este de prisos şi nu ştie ce să facă. îi vezi rătăcind de la un etaj la altul, în căutarea unui contra-maistru. Alţii, profitîncl de harababură, se închid într-o cabină, unde dorm cu ceasurile. Nici un şef de..echipă nu cunoaşte numărul exact al oamenilor în subordine. Nimeni nu-şi face inimă rea. Toate devizurile sînt încărcate, aşa cum se şi cuvine, atunci cînd ţi se cere ca lucrarea să fie terminată repede. Sînt puşi trei lucrători, acolo unde n-ar trebui decît doi.

La început, îmi făceam sînge rău, îndată ce stam un sfert de oră degeaba. Chiar dacă nu sînt vinovat, nu-mi place să fiu surprins de un contra-maistru că stau degeaba, să fiu obligat să mă justific în faţa unui om care ţine să aibă totdeauna dreptate. Nu, nu! Munca e muncă. Iar dacă mă cuprinde dorul de hoinăreală, prefer să-mi scot salopeta şi să mă duc la plimbare, pe socoteala mea, cu inima împăcată.

Pe şantier, situaţia era altfel. în cele din urmă, m-am supus regulii generale. După ce termin ce am de făcut, aştept să mi se spună unde trebuie să-mi continui ziua de muncă.

Visez, uneori o oră, cu coatele rezemate de fereastră. Singur. Visez cu mintea stînjenită de amintiri istorice. Ceea ce-i mai rău. Visul trebuie să fie cît mai real, atunci cînd e susţinut de-o înlănţuire temeinică de reminiscenţe. Or, eu cunosc prea puţine lucruri din trecutul îndepărtat al Egiptului, ca şi din toată istoria omenirii. Nu lipsa de timp este cauza că nu sînt un om învăţat, ci neputinţa mea de-a reţine faptele. Mintea mea este îndărătnică faţă de orice îmbogăţire a cunoştinţelotr pe calea cititului. Dacă mama m-ar fi trimes la liceu, aş fi fost de-o mediocritate înfiorătoare. Pe cînd aşa cum sînt, nu maimuţăresc pe nimeni, nu mă încumet să zbor la înălţimi unde trebuie să ai aripi şi pe care eu nu le am. în schimb, preţuiesc orice fărîmă de învăţătură care-mi atinge sensibilitatea, veşnic neostenită. Sînt un jăratic de dorinţe. Pămîntul şi viaţa nu sînt niciodată prea mari, pentru puterea mea de-a le simţi. Sînt, într-adevăr, o cîrtiţă incandescentă.

Ei bine, după o lună de tergiversări şi ezitări, chipeşul domn Falconi ne făcu bucata. Sîntem în februarie. într-o seară, Sara a venit cu o mină abătută să ne povestească de gentilomul care şi-a aruncat masca, propunîndu-i să-l urmeze, singură, în Argentina. E proxenetul unor mari case de desfrîu. Iată barul ei! Şi biata Sara care i-a fost metresă timp de şase luni, primind, din timp în timp, atîta cît să nu moară de foame. Ea nu-i cerea nimic, tot sperind că pînă la urmă îi va finanţa afacerea cu barul viselor ei. Niciodată domnul Falconi nu şi-a dezvăluit gmdurile, convins că mizeria Sarei ar fi putut contribui la realizarea planului său, urmărit cu atîta ingeniozitate.

Suferinţa cumplită a prietenilor mei şi disperarea lor a fost peste măsură. Cel mai de plîns este Musa. El munceşte împreună cu mine la Wirth şi primeşte şase franci pe zi. Dar aceşti bani n-ajung ca să-i hrănească pe tustrei. Săra e iarăşi balnavă. Suferă de-o boală cronică la uter, care o imobilizează la pat.

Eu o privesc neputincios. Cîteodată îi aduc dulciuri. Mi-a rămas dragă, mititica. E o martiră, victimă a propriilor sale iluzii. Nu-i deloc o cochetă. E un suflet sincer, care se perverteşte, se viciază, făurind himere. Nu-i deloc dezgustată. Dimpotrivă, are planuri fantastice, care o ţin în picioare! Cum îi dai puţină ascultare, privirea i se aprinde din nou, flecăreşte fără oprire, obrajii i se îmbujorează. Străluceşte, atunci, în plenitudinea frumuseţii sale. Iată de ce îmi place să-i ţin uneori companie, stăpînin-du-mi cu mare greutate dorinţa nebună de-a o strînge în braţe.

Sara vrea să facă avere, să se îmbrace ca o regină, să se înapoieze la Bucureşti, copleşindu-i cu favoruri pe ai săi şi să-şi umilească rivalele, anumite românce bogate care o trataseră altădată de „ovreică sărăcuţă”. Un orgoliu nemăsurat roade inima acestei fete. îmi povesteşte cu amă-nunte, cum va începe pentru a-şi înmărmuri „duşmancele”, ridiculizîndu-le public:

- Văzîndu-mă bogată, vor voi, desigur, să fiu nelipsită la serbările lor. Mă voi lăsa rugată, arătîndu-le că eu nu frecventez decît elita bucureşteană, căci, fără îndoială, toate casele „mari” îmi vor deschide uşile. (Tu ştii că ori* ginile

celor „mai onorabile” averi de la noi sînt mult mai suspecte decît va fi a mea.) în sfîrşit, în ziua cînd voi afla că toate duşmancele mele se află adunate la aceeaşi adresă, îmi voi face intrarea, împodobită cu nestematele mele. Şi atunci, toată seara nu voi înceta să le înţep cu cele mai nemiloase sarcasme, cu riscul de-a fi dată pe uşă afară. Ah, numai să mă ajute bunul Dumnezeu, în realizarea acestor planuri!

Planuri, ea şi Ti tel aveau şi de vînzare. Acum. au făcut cunoştinţă cu un bei. Nu i-au vorbit încă de bar, dar Titel, care joacă zilnic şah cu „milionarul”, prepară terenul.

Musa a aflat de afacere şi a ripostat cu o ploaie de Înjurături înspăimîntătoare. L-a făcut pe gineri-său „peşte”, iar pe fată „o cocotă pe care poţi s-o ai pe datorie”. E adevărat! Acorda credit tuturor celor care -- de la Titel şi pînă la ultimul aventurier - se complăceau în a-i întreţine iluziile, cu ajutorul cărora făceau din ea cea mai docilă dintre amante. Nu este prea departe ziua cînd „beiul” o va avea, la rîndul său. Mizerabila liră sterlină pe care nu va voi s-o primească de la tip - ţintind mai sus - i-o va aduce cofetarul, pretextînd că a „cîştigat-o” la şah. Ca de obicei.

Cel mai nesuferit, în drama acestei familii, este Titel, cu inconştienţa lui scandaloasă. Nu vrea să muncească. I s-a oferit un post. L-a refuzat, pretextînd reaua stare a sănătăţii, consecinţă a privaţiunilor îndurate în Egipt. Nu se gîndeşte nici la tovarăşa lui şi, mai ales, nici la sărmanul bătrîn, care, în ciuda vîrstei înaintate, munceşte pe spetite, ca să-i hrănească. Şi Sara, care găseşte că-i normal. N-are nici un cuvînt de reproş pentru jalnicul ei prieten. Dimpotrivă, îl cocoloşeşte ca pe-un copil. Cînd le cade o liră din cer, Titel o cheltuieşte după cum îi este placul. O toacă în cîteva ore; pe articole de toaletă, pe cravate şi gulere pentru el şi pe o pereche de ciorapi şi o sticlă cu apă de colonie pentru ea.

- Ia priviţi cît îi de gentil! strigă atunci Sara.

- Şi chiria! Şi restaurantul? întreabă Musa.

Un restaurant evreiesc din cartier le-a servit la început, mesele la domiciliu. Fiindcă n-au plătit niciodată mai mult de-o treime, restaurantul le-a tăiat creditul. Şi Musa s-a văzut silit să-şi hrănească fata, dar ea - pretextînd lipsa poitei de

mincare - îşi trecea farfuriile lui Titel, care le golea în mod conştiincios. într-o zi, bătrânul s-a supărat:

- Nu ţi-e foame? Bine ! O să fie bună pentru eîini. Şi-a aruncat friptura pe fereastră.

în ciuda acestor amărăciuni, viaţa noastră în Egipt nu e mai puţin voluptoasă. Vorbesc de Musa şi mine, care nu venisem în Egipt să „facem avere. Ne bucurăm pe deplin de toată latura plăcută, oricît de limitată ar fi ea, de existenţa noastră zbuciumată şi fără siguranţa zilei de mîine. Lunea dimineaţa n-avem un „chior”, şi-o încropim din avansurile săptămînii în curs. Duminica, însă, ne facem de cap.

Dimineaţa, pe răcoare, ne instalam ca nişte bei, pe terasa unei mari cafenele din faţa grădinii Esbekieh. Ne plăteam o porţie bună de *ful* cu ulei de măsline şi fumam „narghilele-eatedrale”, cum le botezase Musa. Prietenul meu are un talent deosebit să le facă „să toarcă”, minunînd chiar şi pe cei mai experimentaţi fumători egipteni. Această „şedinţă” ne ocupă tată dimineaţa, jucînd ghiul-bahar. La prînz, ne înapoiem în păduchiosul Darb-el-Ba-rabra, la Goldenberg borţosul, unde găsim o ştiucă umplută şi piroşti. Le savurăm, pomenindu-le în comentariile noastre pînă duminica viitoare; adică, mîncînd prost toată săptămîna, nu contenim să vorbim despre ştiucă umplută şi piroşti, feluri de mâncare biblice pe care orice evreu cumsecade le oferă sîmbăta „negrilor” din familie, ca să-i răscumpere pentru celelalte şase zile de mîncare proastă.

La Goldenberg nu uităm să golim o sticlă, adesea chiar două. Patronului îi place să povestească actele sale de eroism, din timpul cînd se afla la Focşani şi se războia cu antisemiţii. Auzim despre devastări, linşări, violuri. Imaginaţia lui, fertilizată de cei douăzeci de ani de viaţă fericită la Cairo, are o contribuţie însemnată, dar nu-l contrazic şi murmur în cor, cu toţi muşterii.

- Urîtă ţară! Slavă Domnului, care a făcut viaţa dulce în Egipt.

Probă: burta povestitorului, obrajii lui ca nişte buci. Ne dă pe datorie şi nu te strînge în chingi cu plata banilor. Şi eu îi datorez un taler; Musa, trei, iar Sara, două lire. Ne spune că dacă şi-ar recupera toţi banii pierduţi în aceşti douăzeci de

ani de comerţ la Cairo, ar putea să cumpere... hotelul „Shepeard's *Vj*

Uneori, cîte un consumator, cu cască de plută pe cap, începe să-şi povestească isprăvile din Egiptul de sus. Că. a fost în sui ta. lordului Cromer, că a participat la cucerirea Sudanului de către englezi şi că a avut o baniţă de lire, pe care le-a pierdut mai tîrziu. Nimeni nu-l ascultă, sînt minciuni. Aci, lira sterlină de aur - care-i moneda curentă - are înfăţişare divină. Incepînd cu nobilul meu Mihail şi pînă la ultimul dezertor român, inclusiv cîteva mii de Sare, fiecare visează baniţe de lire sterline-aur. îndată ce se cîştigă cîteva, imaginaţia se încinge. Nu se vorbeşte decît despre Sudan, de aventuri rodnice, de lire sterline cu toptanul.

Mai interesante la Goldenberg sînt epavele umane care trăiesc aici de foarte multă vreme şi au văzut de toate şi al căror scepticism slujeşte la prevenirea oricărui nou-venit, ce le cere informaţii utile. îi ascultăm cu mare plăcere. Dar, adesea, firul povestei lor cuminţi este întrerupt de vreun palavragiu.

- Fugi, mă, că eşti un pîrlit î Nici nu cunoşti Egiptul! Eu care am un bar la Khartum...

Atunci, Musa sare:

- Ah! încă unul care are barul său!

Şi plecăm. După-amiaza la Darb-el-Darabra a luat sfîrşit. Afară e încă ziuă. Ne-am cherchelit, sîntem fericiţi. Ne amestecăm în mulţimea zgomotoasă de pe pitoreasca Muski, lungă arteră pe care o urcăm cu piciorul sau călare pe măgăruşi, pînă la Mokata, afară din oraş, unde bem ţuică în compania conducătorilor acestor animale, pe care le întărîtăm mai apoi, silindu-le să alerge repede şi care ne trîntesc la pămînt, de fiecare* dată. într-una din aceste curse, ne-a surprins o ploaie bună, eveniment foarte rar la Cairo. Atunci am văzut fetişcane arabe dansînd sub aversă, bătînd din palme şi cîntînd cam aşa:

*Nătara* ! *nâtara*! *ya natăra*! *Rueh*, *rueln*, *fii bett okhth*!

Habar n-am ce înseamnă asta. Dar copiii erau voioşi şi noi i-am imitat, sărind în aer mult mai sus decît ei,'„ ceea ce i-a făcut să rîdă cu lacrimi.

Iată cum ne petrecem duminicile. Celelalte zile ale săp-tămînii nu sînt atît de frumoase. Trudim pe-o căldură istovitoare, tăcuţi, murdari, cu ochii lăcrimînd din cauza terebentinei proaste. Dar ne gîndim la cei care se istovesc în mine şi care habar n-au de splendoarea cerului, de care se bucură în Egipt, şi bogaţi şi săraci.

Totuşi aşa-i caracterul unor oameni, că nimic nu-i mulţumeşte niciodată. Unul dintre aceştia sînt şi eu.

Pe la începutul lui aprilie, aerul deveni aproape de ne-respirat, începeam să doresc foarte mult Alexandria şi briza ei mediterană. Munca nu mai mergea deloc. întîi o detestai, apoi părăsii şantierul, cu două lire în buzunar. Sumă îndestulătoare, dacă aş fi plecat numaidecît, darn-o făcui. Vina este atît a inimii mele, cît şi a întîmplarilor, împlinisem trei luni de la venirea mea la Cairo şi nu-I mai revăzusem pe Mihail, de la angajarea mea la Wirth. Seara eram prea obosit ca să mă duc la el, care nu putea părăsi hotelul. Rareori, duminica ne întâlneam, numai atît cît să schimbăm cîteva vorbe. Voiam să trăiesc mai multă vreme lîngă el, aşa cum făcusem altădată.

Ceea ce şi făcui. Acum tot timpul meu îi era rezervat; dar trebuie să repet că Mihail nu mai era cel de odinioară.

Convorbirile noastre din trecut - atît de bogate în în-ţelepciune aleasă, de instructive pentru mine, atît de consolatoare pentru el, care ştia cît îl admiram - le-au luat locul acum o poveste mereu aceeaşi şi al cărei subiect mă adoarme de-a-n picioarele.

Mihail nu-mi vorbeşte decît despre stăpîna lui şi de interesul ce i-l prezintă, *diritr-un punct de vedere a cărui imoralitate îi scapă sau o dispreţuieşte. Stăpîna lui este o bătrînă evreică rusă, putred de bogată, care a trecut la catolicism cu sufletul şi... averea. Cît priveşte sufletul ei, Mihail nu ştie să-l smulgă Dumnezeului pe care ea l-a ales. Cu totul altfel gîrideşte, cînd e vorba de averea ei. Trei sferturi din ea sînt „pierdute fără speranţă”. N-a mai rămas „neconvertit” decît marele cvartal de clădiri, între care se află-şi hotelul „Royal” şi care valorează „un mi-lionaş de lire sterline”. Ei bine, acest „milionaş” vrea bietul Mihail să-l „salveze de la catolicism”.

Mihail are şi el în cap un „bar”, fantastic: să se însoare cu septuagenara care-i îndrăgostită de el şi care, devenită doamna Kazansky, să se declare gata să-i dea cadou întreg cvartalul de clădiri. Dar... dar..» ea îi cere mai întîi să treacă şi el la catolicism, a cărei apologetă înfocată şi ferventă. practiciană devenise. Şi nobilul meu prieten, nu e departe de-a conveni, ca şi cu.ta.re mare rege al Franţei, că „un milionaş de lire-aur” valorează o liturghie.

Hotărît, Egiptul este ţara mirajelor celor mai de necrezut.

Amănuntele acestei poveşti smintite sînt impresionante. Mihail mă asigură că bătrîna nu-i ţicnită şi că el însuşi nu e omul care să comită o ticăloşie. Stăpîna pare să fie foarte instruită, distinsă şi deosebit de doritoare ca să aibă la bătrîneţe un tovarăş ca Mihail, care-i reaminteşte pe primul ei bărbat, mort de tînăr. Mihail îi seamănă mai ales prin tandreţea afectuoasă şi mai ales prin setea de-a cunoaşte misterul existenţei. Fericită că se înţelege cu. el în ruseşte - limba ei maternă - a fost cucerită, încetul cu încetul, de profunzimea gîndirii lui Mihail, pe care eu o cunosc mai bine decît ea. Sînt uluit să aflu că o găseşte departe de-a fi atee, foarte apropiată de credinţa ei catolică şi că o iubeşte pentru diversitatea ei.

- Cu atît mai bine! conchide Mihail. La urma urmelor, noi ştim bine că adevărurile ştiinţifice sînt tot aşa de puţin înţelese sau explicabile ca şi cele religioase, şi că mii de căi se oferă sufletului cinstit, ca să-l călăuzească spre acelaşi absolut. Ceea ce mă interesează aici, este milionul de lire. Nu te speria: n-am devenit o lichea. Dacă iezuiţii folosesc primele trei milioane, ca să convertească suflete la catolicism, voi folosi şi eu pe „ultimul”, dacă pun mînâ pe el, ca să eliberez suflete de povara zilei de mîine, să le ajut ca să poată glorifica viaţa, fiecare în felul său. Vreau să înfiinţez un cămin pentru marii artişti săraci, oameni a căror pierdere este uneori mai tristă pentru omenire, decît un cer care ar rămîne pe vecie acoperit cu nori. La Alexandria, pe malul Mediteranei, vreau să-mi instalez Prytane-ul meu. Numai că,.vezi, sînt mult mai plictisit decît Henric al patrulea câre nu era un ateu ca mine şi a cărui miză era Parisul. E o mică diferenţă.

Că Mihail este un suflet demn de respectul tuturor oamenilor, o ştiu din ziua cînd l-am descoperit sărac, în plăcintăria lui kir Nicola. Dar ca o bătrînă hapsînă, multi-milionară, să se îndrăgostească de portarul' ei de noapte şi să fie în stare să-l convertească la catolicism, asta nu se mai potriveşte cu prietenul meu. Nu! Nu mi-l închipui, la vîrsta de douăzeci şi şase de ani, în rolul de bărbat al unei bogătaşe de şaptezeci de ani, chiar dacă ar trebui să acopere întreg pămîntul cu „cămine” pentru marii artişti săraci.

^ Adevărul e altul. Mihail e bolnav şi se tenie de mizerie. Mi-a vorbit deseori de ea, spunîndu-mi că e gata să se sinucidă, dacă s-ar vedea bolnav, obligat să muncească pe brînci pentru o pîine. Deşi plătit meschin, la „Royal”, de logodnica sa, îşi cîştigă din plin existenţa şi-şi permite să se odihnească, atît cît i-e vrerea. De asemeni, e drept că vrea să-şi păstreze acest post, aricit l-ar costa. Dar de-aici şi pînă la a se vîrî în această poveste fantasmagorică, mi se pare că şi-a pierdut pe drum o bună parte din judecată. Mihail bate cîmpii. Mi-am pierdut primul tovarăş de drum.

Ai doilea prieten, Musa, trăieşte de pe-o zi pe alta, îndatorat, de asemenea, incapabil „să ridice ancora”. Şi din nou cu urechea aţintită la zumzetul unui bar. De astă dată, nu-i vorba de un proiect, ci de un bar real, care e inaugurat de alţii şi a cărui originalitate, necunoscută pînă astăzi, a dat emoţie întregii populaţii din Cairo. Se numeşte „Barul automat”. într-adevăr, în acest bar, întregul serviciu este făcut de maşinării ascunse privirii. Are un fel de paravan din marmoră, înalt de doi metri, instalat de-a lungul pereţilor unei săli mari şi prevăzut cu robinete şi farfurii rotitoare, care îţi dau bere, sanvişuri şi prăjituri, cu ajutorul unor resorturi puse în mişcare prin introducerea într-un orificiu a unui piastru sau mai mulţi, în funcţie de preţul consumaţiei. Nu se află nici mese, nici scaune. Tapată lumea stă în picioare şi aleargă de la un robinet la altul, cu paharul într-o mină şi piastrul în cealaltă.

Spusei „toată lumea aleargă”, dar nu aleargă, ci se înghesuieşte, se înghionteşte, se omoară. Erau cît pe-aci să răstoarne aparatele şi a trebuit să intervină poliţia, să instaleze acolo, din prima zi, un serviciu de ordine. Nimeni nu-şi aminteşte să fi văzut o atare nebunie molipsitoare.

Arabul cel mai pîrlit aleargă în galop pînă aici, ca să-şi lase ultimulpiastru. După introducerea monedei, îşi lipeşte urechea de paravan, ascultă zgomotul mecanismului, contemplă apoi cum ţişneşte berea şi exclamă: *Şeitan* ! (Dracul!) Bănuind vreo pungăşie, arabii s-au urcat unul pe spatele celuilalt, ca să se uite înapoia paravanului, spe-rînd să surprindă pe omul care manevrează băuturile' şi san visurile.

Ei bine, Sara a înnebunit de-a binelea. Plînge şi imploră pe bei să-i facă un bar automat. Ea-i demonstrează, prin a + b, că tot capitalul investit într-o asemenea afacere se reîntoarce în buzunar, după o lună de la inaugurare. Şi trage-i cu dansul milioanelor, care curg „în lunile următoare”, ca grindina.

- Dar, nu-i aşa, micuţa mea! răspunde beiul. Nu face doi bani. Odată curiozitatea ■ satisfăcută, în lunile următoare vine lichidarea. Am văzut asta în Europa, în America.

Duminica trecută am fost de faţă la această scenă, pe-trecută pe terasa cafenelei, unde beiul şi Titel jucau şah. Sara o ţinea întruna, convinsă că ştie mai bine decît beiul

- Puţin îmi pasă de lichidare, care nu poate veni decît foarte tîrziu. Pînă atunci te îmbogăţeşti, şiîncă cum!

- Ei bine, o să reflectez la asta la Beirut.

Beiul este un sirian foarte bogat din Beirut. Se spune că-i intersat în afaceri mari cu bumbac,'în Egipt, E zgîrcit_. şi cu maniere -distinse - ca şi stăpîna lui Mihail - poliglot, amabil şi spiritual. Nu ştiu cîtă încredere pot acorda promisiunii sale, cam vagi,'privitoare la barul de la Bei--rut. Musa, nici atît! Ascultă Înciudat, cu gîndul la Bucureşti, unde ai săi, lipsiţi de ajutorul său, trec o iarnă dintre cele mai grele.. Peste cîteva zile, sfîrşindu-se lucrarea, va fi pe trotuar ca şi mine.

Mă bucur de situaţie, oricît de stupid ar părea. M-am săturat să tot fiu singur. Cu un Mihail absorbit de dilema lui, mă cuprinde plictiseala. Şi e păcat! Viaţa hoinară e atît de frumoasă în Egipt! Poţi trăi acolo, din te miri ce. Mai ales cu fructe, printre care curmalele şi bananele sînt destul de hrănitoare. Totul e foarte ieftin! O farfurie cu carne şi legume costă un piastru. Eu nu cheltuiesc mai mult de un şiling pe zi, inclusiv narghileaua. Numai femeia îmi lipseşte. Nici o prietenă, de la. sosirea mea aici. Femeile' nu lipsesc, sînt berechet; dar sînt sau turiste burgheze, inaccesibile unui calic

ca mine, sau prostituate. Acestea,, publice sau particulare, sînt la fel de suspecte din pricina bolilor venerice. Am cunoscut cîteva, dar asta hu înseamnă nimic; nu era prietena. Şi ele aceea sufăr.

Mă gîndesc de ce n-am plecat la Alexandria acum trei săptămîni, cînd aveam cele două lire, sau puţin mai tîrziu,. cînd am avut încă una. Acum sînt la strîmtoare.

Am devenit „om-sanviş”! Da, păzesc la colţul unei străzi o lanternă-reclamă, pe care sta scris „Cinema Mignon.” Dedesubt, o mînă al cărei deget arătător indică încotro se află cinematograful. Un prieten italian, Bianchl, mi-a făcut acest serviciu. El e pianistul cinematografului „Mignon” şi, văzîndu-mă fără un ban, mi-a propus acest post, care tocmai se înfiinţase.' Nu fac mare lucru şi cîşiig doi şilingi pe zi, sau mai bine-zis pe seară.

Dimineaţa n-am nimic de făcut. La ora două mă duc iau un pachet cu afişe mici, pe care le împart prin cafenele. Treaba asta durează pînă seara, cînd mă instalez cu lan-terna-reclamă la colţul străzii Bulac, cu piaţa Ezbekich, în plin centrul oraşului. Lanterna este un dreptunghi acoperit cu pînză, nu prea mare, montat pe un picior, la înălţimea omului, avînd în interior trei luminări. S-a încercat la început să lase lanterna pe trotuar, fără paznic, dar vîntul şi trecătorii o răsturnau. Luminările cădeau de la locul lor, şi lanterna fu cit pe-aci să ia foc. Nevoiţi, au creeat postul meu.

E plăcut. Odată afişele împărţite - ocupaţie ce-mi permite să cutreier zilnic jumătate din oraş, surprinzîndu-l în aspectele lui cele mai felurite - mă plantez cu lanterna în faţa tutungeriei „Melachrino” *şi* nu mă mişc de-acolo pînă la ora zece; atunci înapoiez marafetul şi alerg să-l regăsesc pe Musa,

Timp de patru ore, întreg Cairo defilează prin faţa mea. Dar, din toată această lume elegantă, nimic nu-i mai interesant ca micile prostituate. In cîteva zile, mi-am făcut numeroase prietene. N-aş fi crezut niciodată eă, cel puţin o treime dintre femeile care se plimbă seara la Cairo, sînt prostituate „fără condicuţă”, adică neînregistate la poliţie. Să fie oare adevărat că Egiptul ar fi patria femeii uşoare? Toate naţiunile, toate limbile sînt acolo prezente. Cum am început s-o rup pe

italieneşte, mă înţeleg cu cea mai mare parte dmtre noile mele prietene.
Ele sînt viaţa la Cairo. Apariţia mea, destul de ridicolă - un bărbat care păzeşte o lanternă-reclamă luminată - le-a făcut să rîdă nebuneşte. Şi rîsul lor a molipsit pe trecători. In primele seri am fost ţinta tuturor zeflemelelor. Am făcut pe niznaiul, prefăcîndu-mă că citesc cu gravitate *Bursa egipteană*. Apoi, una cîte una au venit să mă descoasă, exprimîndu-şi regretul că „un tip ca mine” n-a găsit altceva mai bun decît să păzească o lanternă-reclamă. Le-am răspuns că sînt mulţumit de soarta mea şi că putea fi şi mai râu. M-au făcut de îndată confidentul lor, apoi „cutia de scrisori”. Primeam bileţele, pe care le păstram pînă ce veneau destinatarii să le ceară. Destinatarii erau tot cocote sau, uneori, tineri timizi. Pentru acest mic serviciu, fetele au ţinut să mă „răsplătească”! Ani refuzat banii/ dar am acceptat ţigările, şi foarte rar o „recompensă în natură”, care-i mai degrabă o dovadă de simpatie, un dar sincer. Le sînt recunoscător. Era ceea ce îmi lipsea mai mult. Tînjeam ca un cîine în lanţ.
Numeroase din aceste femei sînt demne de consideraţie, dat fiind devotamentul lor pentru un copil, sau pentru o mamă infirmă. Unele au inimă, sensibilitate, care nu se întîlnesc pe stradă, un farmec cinstit care le deosebeşte de turmă. O grecoaică, destul de frumoasă,' îmi spunea într-o seară că ar fi fericită să se mărite cu un muncitor cinstit şi să robotească prin casă, tot ce e nevoie. Aflu o sumedenie de lucruri. Omenirea este adesea destul de jalnică. Mă îndoiam. Acum ştiu ceva mai mult...
Mîine părăsim Cairo şi Egiptul, ca să alergăm într-o nouă aventură: Beirut, Siria. Nu pentru afacerea cu barul automat, cum s-ar putea crede. Numai eu şi Musa plecăm, spre marea disperare a Sarei, care, în ciuda căldurii tropicale, trebuie să rămînă lîngă bei, a cărei slabă generozitate îi asigură existenţa.
Călătoria în Siria ne căzu ca o piatră din cer. Sîntem în iunie. Cinematograful „Mignon” s-a închis de mult. Nu mai am nici lanterna-reclamă, nici cei doi şilingi. Mi-am vîndut toată îmbrăcămintea; nu mai am ca bagaj decît o boccea cu două

cămăşi şi cîteva lire. Am făcut asta, ca să nu fiu silit să cer bani lui Mihail, care mai mi-a dat de două-trei ori, strîmbînd din nas.

Oh, viaţă, viaţă! Ce farsă crudă şi ameţitoare! Repede te subjugă, repede te scîrbeşte.

Timp de-o săptămînă avui o inimă acră, abrutizantă. Nu din cauza „Bobului”, de nemîncat şi cu care trebuia să mă hrănesc în „exclusivitate”, cum mi-a prezis Mihail, ci din cauza atitudinii acestui nepreţuit prieten, în faţa mizeriei mele. Aproape indiferent. El care îmi mărturisise că are o mică avere de-o sută de lire sterline. Nu voieşte să se „atingă de aceşti bani” şi contează să-şi petreacă vara într-o mînăstire de la Sfîntu-Munte.

Nu ştiu ce-i cloceşte capul, dar bine n-o să iasă. Acum nu mai e vorba de însurătoare. O altă nebunie îl stăpîneşte. Vrea să-şi jefuiască stăpîna! Ea are „cîteva duzini de mii de lire-aur” într-o casă de bani, aflată în biroul lui Mihail. Ei bine, vrea să fure o parte din această avere. Cum asta? Foarte simplu: cu ajutorul unor chei false, pe care să le fabrice singur, cu propriile mîini, el care n-are nici cea rnai mică idee despre lăcătuşerie! Şi-a ros degetele cu pila şi mi-a arătat o grămadă de bucăţele de fier, care m-au făcut să izbucnesc în rîs.

Deoarece am muncit şi la lăcătuşerie, pe cînd eram adolescent, i-am explicat mecanismul unei case de bani şi am încercat să-l abat de la o asemenea ispravă. Nimic de făcut. încăpăţînat tun, crede că v-a izbuti. Toate nopţile, strică pilele şi îşi răneşte degetele delicate, căznin-du-se să facă scobituri fără noimă îrî numeroasele lame de oţel. Iată cum cele mai minunate creiere se pot lăsa ia voia întîmplării. Boală. Frică de mizerie. Dezechilibrare. I-am evocat aspectul închisorii ce-l aşteaptă. Mi-a arătat un „browning salvator, la caz de nevoie”.

Sărman destin al sufletelor superioare î Dragul meu Mihail, căruia îi datorez faptul că nu mai trebuie să mă îndoiesc astăzi de existenţa unor a tari suflete!

Săptămînile mi se scurgeau triste. Musa alerga de par-; tea lui; eu de-a mea, în căutarea pîinii, oricum ar fi fost ea. Dar nimic! Magazinele se închid, europenii o şterg, căci se apropie

canicula. într-o seară, Bianchi pianistul, şi el tot şomer, care are însă,.o găină descurcăreaţă” şi ceva economii, dă peste noi la Darb-el-Barabra. îl încunoştim-ţăm că n-avem nici măcar cu ce cumpăra o sticlă de lampă, ca s-o înlocuim pe aceea veche, care s-a spart. Ne dădu un taler. Musa îl îmbrăţişază şi comandă un rînd. Bianchi repetă comanda. Eu, la fel. Apoi pianistul ne părăsi, în timp ce noi plecăm să ne căutăm sticla de lampă. Pe drum, ne cinstirăm cu încă un rînd de ţuici. De ciudă.

Deodată, Musa se luă de trecătorii arabi, care se încrucişau cu noi sau veneau în urma noastră şi care ne priveau şi rîdeau ca toţi dracii.

- Ce i-a apucat, de fac atîta haz?

- O fi pentru că vorbim prea tare, într-o limbă eare-i intrigă! spusei.

- Nicidecum! strigă el. De mine îşi rîd, fiindcă am o gaură în fundul pantalonilor!

într-adevăr, avea o gaură mare pe care şi-o pipăia neîncetat, cu amîndouă mîinile, ceea ce atrăgea atenţia trecătorilor. Cu mare greutate ieşirăm din mulţime şi intrarăm în prima băcănie arabă. Aci, nu ştiu de ce, Musa găsea cusururi sticlelor de lampă şi se tocmea mai mult decît trebuia. La un moment dat, patronul arab pierdu răbdarea şi făcu cîteva aprecieri necuviincioase la adresa noastră. Musa îl pocni pe negustor cu sticla în cap:

- Asta să te înveţe minte, ca să nu mai spui altă dată că numai *yahndis* (evreii) se tocmesc aşa!

- Da! adăugai. O să-l înveţe minte, dar noi o să dormim în seara asta la poliţie!

Băcanul începu să ţipe în pragul dughenei. Se făcu un tărăboi groaznic. Apăru un ceauş, unul dintre acei bravi gardieni arabi, atît de calmi, de politicos i şi de civilizaţi» Plătirăm sticla spartă şi ne lăsă să. plecăm, în timp ce mulţimea ne huiduia.

Pe drum, Musa bodogănea: - - Aşa... Ai plătit sticla şi o să dormim tot pe întuneric!

- Nu-i nimic... Doar n-o să coasem în astă-seară.

- Ba, eu aş vrea să scriu bietei mele neveste.

- Nu mai scrie astă-seară, că eşti beat!

Deodată se opri brusc. Ne aflam în faţa unei barăci cu maşini automate, în care se trage la ţintă. Musa ridică braţele la cer şi strigă ca un disperat:

- Tare blestemată trebuie să mai fie seminţia noastră! Iată-mă la bătrîneţe jidov rătăcitor.

Şi scuipă; apoi, privind la automate:

- Iacă! Am să trag o dată cu puşca! Ai văzut tu vreodată jidan să tragă cu puşca!

- Nu, n-am văzut.

- Vreau s-o fac. Poate-l împuşc pe Dumnezeu!

- împuşcă-l.

Luă o puşcă, voi s-o ducă la umăr, dar se răzgîndi:

- Nu! Nu mai trag, *signore*. Automatele dumitale sînt prea şterse... Nu mai deosebeşti nimic.

- Da î conveni italianul, de-abia se mai disting chipurile. Dar ce să fac?... Nu pot să le refac acum. Zugrăveala costă prea scump!

- Ţi le zugrăvesc eu, ieftin î răcni Musa, izbind cu pumnul în tejghea. - Cîte parale?

- Zece lire sterline, răspunse Musa, pe negîndite, parcă ar fi lucrat toată viaţa numai la astfel de automate.

- Prea mult... îţi dau cinci lire...

Musa cătă la mine, parcă spunîndu-mi: „Merge bine!” Şi începu să numere automatele:

- Treizeci şi două de piese, *signor*. Muncă multă!

- Multă. Şi nu se poate lucra decît noaptea, după închidere. Ziua muncesc eu.

- Vezi? Un motiv în plus ca să vă cer zece lire. Haide, dă-mi opt.

- Nu! îţi dau şase!

- Dă-mi şapte, din care una arvună şi acuşi vin cu schelele şi începem amîndoi chiar astă-seară. Iată paşaportul meu!

Italianul acceptă şi ne dădu arvuna.

Musa luă lira, nepăsător, salută şi cînd furăm afară, în noapte, 'îmi apucă braţul, fredonînd aria din *Orfeu în infern*:

*Cînd eram crai în Beoţia*... *Aveam armată*, *aveam aur*!

- Adriene! tu ai să faci fondul şi „umpluturile”, în timp ce eu jocul umbrelor şi al luminilor. O să avem fiecare cîte trei lire.

Totul va fi terminat poimîine. Pe' urmă, mă-întorc la nevastă-mea. Tu faci ce-oi vrea.

- Cred că mă voi duce la Marsilia, să învăţ franţuzeşte şi să trăiesc lîngă Mediterană.

Am terminat munca în două nopţi, aşa cum prevăzuse Musa. El, însă, nu se înapoie lîngă nevastă şi nici eu nu plecai la Marsilia. O scrisoare adresată lui Goldenberg, cîr ci umărul şi semnată de un oarecare Klein, sosi la ţanc: „Am auzit că Musa e la Cairo. I-aduc la cunoştinţă că am luat lucrare de zugrăveală, în valoare de două sute lire turceşti. Dacă vrea să fie asociatul meu la această lucrare, să vină de îndată la Beirut. Şi dacă cunoaşte pe acolo un bun lucrător de ciubuce, să vie împreună”.

Sării în sus:

- Haide, Musa! E un angajament sigur î Vom cunoaşte, astfel, Siria, Libanul, cedrii, o altă regiune a Me-literanei. Şi, pe urmă, vom porni, care încotro vrea, şi mai bine echipaţi decît sîntem astăzi.

- Da, dragul meu, e cam ce gîndesc şi eu, murmură bătrînul, cu tristeţe. Dar tu nu ştii că Klein este un ticălos şi şi-a speculat, în felul lui Titel, pe soru-sa şi nepoată-sa, ba chiar şi pe actuala nevastă, care i-a făcut doi copii, f ru.~ moşi ca nişte îngeraşi. Ce temei să pui pe cuvîntul unui asemenea om?

Totuşi, trebuie să mergem. Hai, cu Dumnezeu înainte sau cu dracul!

Poate o să am norocul să mă-ntorc acasă cu o pereche de pantaloni care să nu fie găuriţi ca ăştia şi să nu roşesc în faţa copiilor mei. *

Iată cum se face că plecăm mîine la Beirut.